

— ולא תשתמש בהם לחלב. "ואכלת" — ולא תתן מהם לכלבים⁽¹³⁾.

נמצא, דאין ההקדש יכול למכור את חמצו בפסח. משום שאינו ראוי לישראל לשום הנאה. שהרי באכילה הוא אסור. ואף לכלבים אסור ליתנו, משום איסור קדשים. ואף לנכרי אסור למוכרו, לפי שגם זה בכלל דין "אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים"⁽¹⁴⁾. הלכך, לאו בר דמים הוא, ואין מועלין בו⁽¹⁵⁾.

רב אחא בר רבא תנא לה להא שמעתא כט-ב
משמיה דרב יוסף, בהאי לישנא: דכולי

ובאם פודין את הקדשים להאכילו לכלבים, קא מיפלגי.

מאן דאמר "מעל" [תנא קמא], קסבר: פודין את הקדשים כדי להאכילן לכלבים! הלכך, חמץ הקדש בפסח, הרי הוא בר דמים. שהרי יכול לפדותו ולמוכרו לישראל, כדי שיאכילנו לבהמה ולכלבים.

ומאן דאמר "לא מעל" [יש אומרים], קסבר: אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים! משום דכתיב בפסולי המוקדשין לאחר שנפדו, "תזבח בשר ואכלת". ודרשינן, "תזבח" — ולא תעשה בהם גיזה. "בשר"

[יעוין לעיל ז א בהערה 4]. קובץ שיעורים.

14. ואף אין פודין כדי להסיק תחת תבשילו. שאף זה נתמעט מ"ואכלת". בעל המאור. ואף דלקמן נתבאר בדעת רב אשי, דפודין את קדשי בדיק הבית להסיקן תחת תבשילו, רב יוסף לא סבירא ליה לחלק בהכי. מהרש"א.

15. תימה לר"י, אמאי לא מעל? הא לאחר שנשרף ונעשה אפר, הוא מותר בהנאה, ויכול לפדותו. ואם כן, ליחשב כבר מעתה ממון.

ויש לומר, כיון דכמות שהוא עכשיו לא שוי מידי, אינו חשוב ממון, ולית ביה מעילה. ואף דגורם לממון כממון דמי, אין זה אלא כשהוא גורם לממון כמות שהוא בעין. ומהאי טעמא נמי אין מקדשין באיסורי הנאה, ואף דהם שוים לאפרן.

[והריטב"א בקידושין נו ב הוסיף, דלאחר השריפה כבר אינם שלו, כיון דהאפר הוא כפנים חדשות].

מיהו התם אפשר לומר, דאין מקדשין דוקא אי ליכא באפר שוה פרוטה.

ולתירוץ קמא עדיין קשיא, הא אף כשהוא

המשפט [סימן כח ס"ב], דמעילה בקדושת דמים, חיובה הוא משום גזל ההקדש. אבל חיוב מעילה דקדושת הגוף, אינו מטעם תשלומי גזל. אלא כפרה הם, כמו בתשלומי תרומה.

ומטעם זה כתב, דאף פטורא ד"קים ליה בדרכה מיניה", אינו נוהג אלא במעילת קדושת דמים, ולא במעילת קדושת הגוף. ובכך ישב את קושית קצות החושן מסוגית הגמרא בכריתות יד. ויעוין בשערי יושר, שער ג פרק כג, שהוכיח שלא כדבריו. וביאר דברי התוספות הנ"ל באופן אחר.

13. ותוספות הוכיחו דלא נאמר דין זה מן התורה, אלא בפסולי קדשי מזבח, שנתקדשו בקדושת הגוף. אבל בקדשי בדיק הבית שאין קדושתן אלא קדושת דמים, אין נוהג דין זה אלא מדרבנן.

ואין לתמוה, איך משום חשש דרבנן נפקיע איסור מעילה מדאורייתא. דכיון דאמרו רבנן "אין פודין", ממילא לא שויא מידי.

ולכאורה לא אתי שפיר אלא לשיטת הריטב"א, דכל איסורי הנאה דרבנן, מדאורייתא אינם ממון. אבל מרש"י לעיל לא משמע כן

כרבי יהודה, דחמץ שעבר עליו הפסח אסור מן התורה! ולא שנא חמץ הדיוט לא שנא חמץ של גבוה, הרי הם אסורים. דהרי לאו משום קנס הוא. וכיון דלעולם הוא אסור בהנאה, ואף לאחר הפסח אי אפשר למוכרו, הרי אינו ראוי לכלום. הלכך לאו גורם לממון הוא, ואין מועלין בו.

ומאן דאמר "מעל", סבר **כרבי שמעון**, דחמץ הקדש שעבר עליו הפסח מותר בהנאה! וכיון דלאחר הפסח יוכל הגזבר למוכרו, גורם לממון הוא, וכממון דמי. הלכך מועלין בו.

ומקשינן: **והא רב אחא בר יעקב הוא דאמר**, דאף לרבי יהודה אין חמץ נכרי אסור בהנאה. משום דיליף שאור דאכילה משאור דראייה! ואף חמץ של הקדש אינו אסור בראיה. וכדדרשין, "שלך אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה". ואם כן, אף חמץ של הקדש צריך להיות מותר בהנאה, כשם שמותר בראיה. ואין קאמר רב אחא, דמאן דאמר "לא מעל", סבר כרבי יהודה? והרי הוא מותר בהנאה, וחשיב ממון גמור. ולמה לא ימעלו בו?

ומסקינן: **אלא** ודאי הדר ביה **רב אחא בר יעקב** מההיא ילפותא! ואף חמץ של נכרי ושל גבוה שמותר בראיה, אסור הוא באכילה.

רב אשי אמר לפרש את מחלוקת תנא קמא וה"ש אומרים: "דכולי עלמא סברי, אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים"⁽¹⁾! ובפסח גופו אין הוא ראוי למידי, ואינו בר

עלמא [בין תנא קמא ובין "יש אומרים"] סברי, "אין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים". הלכך, אי אפשר למוכרו לנכרי. נמצא, דבתוך הפסח אינו ראוי למידי. **והכא כהא קמיפלגי**. כאם "דבר הגורם לממון, כממון דמי", או לא! כלומר, דבר שלפי מצבו עתה אינו ראוי להחשב ממון לפי שאינו ראוי לכלום. אבל לאחר זמן יהיה מותר בהנאה ויחזור להיות ממון. האם כבר מעתה יש בו דין ממון, כיון שהוא גורם לבעליו ממון לעתיד, או לא.

וכולי עלמא סבירא להו כרבי שמעון דאמר, חמץ הקדש בתוך הפסח אסור בהנאה. אבל לאחר הפסח הוא מותר בהנאה [שהרי כיון שאין מי שעובר עליו ב"בל יראה", לא קנסו בו חכמים].

מאן דאמר "האוכל חמץ הקדש בפסח מעל", קסבר: **דבר הגורם לממון כממון דמי!** ואף שבתוך הפסח אין החמץ ראוי למידי, מכל מקום אף השתא הוא חשוב כממון הקדש. שהרי הוא גורם להקדש ממון לאחר הפסח.

ומאן דאמר "לא מעל", קסבר: **דבר הגורם לממון, לאו כממון דמי!** וכיון דהשתא אינו בר דמים, אין מועלין בו.

רב אחא בר יעקב אמר: דכולי עלמא סברי, "דבר הגורם לממון, כממון דמי". **והכא בפלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון קא מיפלגי**.

מאן דאמר "לא מעל" [תנא קמא], קסבר

1. ובעל המאור גריס, "דכולי עלמא פודין את הקדשים להאכילן לכלבים" [דאי לא פודין, אף

בעין, הוא ראוי להנות ממנו שלא כדרך הנאה. תוספות [ויעוין לעיל כא ב, הערה 21].

ליהנות ממנו. ואף לנכרי אי אפשר למוכרו, שהרי אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. ואף אינו נחשב ממון משום דחזי למוכרו לישראל לאחר הפסח. לפי שכל הגורם לממון, לאו כממון דמי.

קיימא לן: איסור שנתערב בהיתר, אם ההיתר הוא רוב בתערובת, בטל האיסור בהיתר ונפקע איסורו.

אלא שמצינו בדין זה חילוק בין תערובת של לח בלח לתערובת יבש ביבש. שבתערובת יבש ביבש, מן התורה לעולם סגי בכל רוב שהוא. וחתיכה אחת של איסור בטלה אפילו

דמים. וכן סברי כולי עלמא, "דבר הגורם לממון, לאו כממון דמי": ואף דלאחר הפסח הוא מותר בהנאה, השתא מיהא אינו חשוב ממון. והכא בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבנן קמיפלגו.

מאן דאמר "מעל" סבר כרבי יוסי, דהחמץ מותר בהנאה אף תוך הפסח! הלכך, יכול ההקדש למוכרו בתוך הפסח אף לישראל⁽²⁾, כדי להסיקו תחת תבשילו⁽³⁾.

ומאן דאמר "לא מעל" סבר כרבנן, דחמץ בפסח אסור בהנאה! הלכך אי אפשר למוכרו לישראל בפסח, שהרי הוא אסור

להסיק אין פודין].

אלא שכבר תמהו תוספות על גירסה זו. דאם כן, מאי טעמא ד"יש אומרים". הא אף לרבנן אפשר למוכרו לנכרי. שהרי להקדש עצמו לא נאסרה הנאה.

2. ומכאן מוכיח ר"י, שהמשהה חמץ בפסח על מנת לבערו, אינו עובר באותה שהיה. דאם לא כן, אמאי לרבי יוסי מעל? הא אין יכול הישראל לפדותו. שהרי מיד כשיפדנו יעבור עליו ב"בל יראה".

וכתבו בטעמא דמילתא, משום ד"בל יראה" הוי לאו הניתק לעשה ד"תשביתו". ולכך אינו עובר עליו כשמבערו לבסוף.

וכתב הר"ן: וראיה זו איני מכיר. דמשכחת לה כשפודה את החמץ בשעה שהוא ניסוק תחת תבשילו. ובאותה שעה שבא לידו, הוא כבר מתבער!

והשאגת אריה [סימן פ ופא] כתב עוד לדחות, דמצי לפדות פחות פחות מכזית ולהסיקו, שבפחות מכזית אין עובר על "בל יראה".

והרבה לתמוה על דברי תוספות מכמה

סוגיות דמכילתין. וגם בסברה תמה, הא אף דאין לוקין על לאו דניתק לעשה, מכל מקום איסורא ודאי איכא. ואין העשה מתקן את הלאו למפרע, אלא אהני רק מכאן ולהבא. דוכי נימא כן אף בגזל, שאם לבסוף השיב את הגזילה, לא עבר מעיקרא על לא תגזול?

וכתב, דצריך לחלק לשיטתם, בין לאו שיש בו מעשה ללאו אין בו מעשה.

והחזון איש [סימן קיח סק"ז] כתב בביאור דברי התוספות, דמאימת שמתחיל לקיים את העשה נפסקת עבירת הלאו. ומשום כן, אם מיד כשקנה את החמץ הוא מתחיל לעסוק במצות ביעורו, לא עבר. ואף דבגזל, ודאי אם יגזול על מנת להשיב תיכף יעבור, התם הוא משום דעצם מעשה הגזלה הוא עבירה. אבל הכא, אין בעצם קניית החמץ משום "בל יראה". אלא האיסור מתחיל לאחר שקנה, בכך שמצוי החמץ ברשותו.

3. וסבר רב אשי דאף דאין פודין להאכיל לכלבים, פודין להסיק תחת תבשילו. כיון דכל דין אין פודין, אינו אלא מדרבנן. ודלא כמבואר לעיל בדעת רב יוסף.

במצה, ובין אם נתערב בהיתר שהוא לא ממינו, הרי הוא אסור! ואף אם הוא מיעוט בתערובת, אינו בטל ברוב ההיתר. ונאסרת כל התערובת מחמת איסור החמץ המעורב בה.

וחמץ שלא בזמנו [לאחר הפסח] — אם נתערב ברוב היתר שהוא ממינו, הרי הוא, אסור! ואינו בטל ברוב, אלא נאסרת כל התערובת מחמתו.

אבל אם נתערב ברוב היתר שהוא לא ממינו, הרי הוא בטל ברוב זה, ומותר!

והוינן בה: במאי עסקינן? — אילימא במקום שהחמץ נתן טעם בהיתר, אמאי חמץ שלא בזמנו שנתערב שלא במינו מותר? הא יהיב טעמא בהיתר! ומדאסר רב חמץ שלא בזמנו כשנתערב במינו, מוכח דסבר דחמץ לאחר זמנו, אסור מן התורה. וקיימא לן, דכל האיסורים שבתורה אוסרים את תערובתם בנתינת טעם.

ומסקינן: אלא הכא במאי עסקינן, במשהו חמץ שנתערב בהיתר, ואין במשהו זה כדי נתינת טעם בתערובת כולה [וכגון שאין בחמץ אפילו אחד מששים שבהיתר].

ומפרשינן: הא דאמר רב "חמץ בזמנו, בין במינו ובין שלא במינו אסור" — במינו, מעיקר הדין הוא אסור אפילו במשהו. משום דרב לטעמיה.

דהא רב ושמואל דאמרי תרוייהו: כל

ברוב של שתי חתיכות היתר. אבל לתערובת לח בלח, אין די ברוב רגיל של היתר. משום שהאיסור נותן טעם בהיתר, ו"טעם כעיקר" [וכן בתערובת של לח ביבש יש נתינת טעם של האיסור בהיתר באופנים מסוימים, כגון בבישול]. וכל זמן שמורגש טעם האיסור בתערובת, אין הוא בטל ברוב. אלא צריך שיהיה בהיתר ששים חלקים כנגד חלק אחד של האיסור. שבשיעור כזה, שיערו חכמים שבטל טעם האיסור מהתערובת.

ובחולין צח ב, נחלקו רש"י ותוספות להלכה, האם דין "טעם כעיקר" הוא מן התורה, או מדרבנן.

וכל זה אמור בתערובת של מין בשאינו מינו. אבל בתערובת של מין במינו, פליגי רבי יהודה וחכמים. רבי יהודה יליף מקרא, דכל שהאיסור וההיתר הם ממין אחד, אין האיסור בטל לעולם⁽⁴⁾. אבל חכמים חלוקים עליו בדין זה. וסבירי להו, דאף מין במינו בטל ברוב. ואדרבה, דינו קל מתערובת מין בשאינו מינו. שאף בתערובת לח בלח סגי מן התורה ברוב של חד בתרי. לפי שאין האיסור משנה את טעם ההיתר, שהרי טעמם שוה. הלכך לא נוהג בו דין "טעם כעיקר".

וכן בתערובת מין במינו של לח בלח בעינן מדרבנן ששים, אטו מין בשאינו מינו. ודוקא יבש ביבש שנתערבו מין במינו, בטל האיסור בהיתר בכל רוב שהוא.

אמר רב: חמץ בזמנו [בתוך הפסח] — בין אם נתערב בדבר היתר שהוא ממינו, כגון

4. ומקורו, מדכתיב בכהן גדול ביום הכיפורים, "ונטל מדם הפר ומדם השעיר". ואף שדם הפר

מיהו למוכרו לגוי אסור אף לצורך היסק. משום דחיישינן שמא יאכלנו הגוי. תוספות.

אדם בדלים מהם. מה שאין כן חמץ, האדם אוכלו כל ימות השנה, ואינו בדל ממנו⁽⁶⁾.

וכן הוא בחמץ בתוך הפסח. אבל חמץ שלא בזמנו [לאחר הפסח], אם נתערב במינו, הרי הוא אסור אף במשהו. משום דסבר רב כרבי יהודה, דחמץ לאחר זמנו אסור מן התורה. ודינו ככל איסורי תורה, שאינם בטלים במינם אף במשהו.

אבל כשנתערב שלא במינו, אם אינו נותן טעם ברוב ההיתר, הרי הוא בטל בו, ומותר! דהרי חמץ שלא בזמנו אינו אסור אלא בלאו, ואין בו כרת. וכיון דמין שלא במינו בטל מן התורה, כולי האי לא גזרינן ביה, אטו מין במינו.

שמואל אמר: חמץ בזמנו — אם נתערב משהו ממנו בהיתר שהוא ממינו, הרי הוא אסור! לפי שאין לו ביטול.

ואם נתערב שלא במינו — אם אין בו נותן טעם, הרי הוא בטל ברוב ההיתר, ומותר!

איסורין שבתורה שנתערבו בהיתר שהוא ממינו של האיסור, אוסרים את תערובתם אפילו במשהו! והיינו כרבי יהודה, דילף מקרא, שאין תורת ביטול ברוב בתערובת איסור והיתר שהם מאותו המין.

ואיסור שנתערב ברוב היתר שהוא לא ממינו, אינו אוסר את התערובת כולה אלא במקום שהוא נותן בה טעם! אבל אם ההיתר מרובה על האיסור בשיעור כזה שכבר אין מורגש בו טעם האיסור [כגון ביחס של אחד לששים], שפיר בטל האיסור ברוב, ופקע איסורו.

וכן הוא בכל איסורי התורה. אבל חמץ בפסח שאני. שמשום חומר האיסור שבו, שהוא בכרת, רב גזר על חמץ בזמנו, שאף כשנתערב בשלא במינו ואין בו שיעור של נתינת טעם, נמי לא בטל. גזירה אטו כשנתערב במינו, שאז מן התורה אין בו תורת ביטול כלל⁽⁵⁾.

ודוקא בחמץ גזר כן. אבל בשאר איסורי כרת, כגון חלב ודם, לא גזר. משום שבני

אוסרים את תערובתם בנותן טעם. ובהכרח ד"זמנו" כולל אף את ערב פסח. ואם כן, כן הוא אף לרב. ואף על גב דלית ביה כרת, גזרו עליו חכמים כדי שיבדלו ממנו. אבל לאחר זמנו בין כך לא שייך לומר שיבדלו מן החמץ, שהרי שאר החמצים שבעולם מותרים באכילה. ר"ן.

6. רש"י. והמהר"ם חלאווה כתב, דהחמיר רב בחמץ, משום שעוברים עליו ב"בל יראה". [ויעוין לקמן ל א בהערה 8, שכן כתב הרמב"ן בשיטת רבא]. וכן כתב הריטב"א בעבודה זרה סט א.

מרובה מדם השעיר, ומעורבים הם זה בזה, עדיין קרוי הוא "דם השעיר", ואינו בטל בדם הפר. אלמא, מין במינו לא בטל. מנחות כב א. ובטעם הדבר כתב הר"ן בנדרים [נב א], שכל דבר שהוא דומה לחבירו, אינו מחלישו ומבטלו. אלא אדרבה, הרי הוא מעמידו ומחזקו.

5. ורב החמיר אף בחמץ קודם זמנו, משעה ששית ולמעלה. שהרי שמואל ורבי יוחנן שאמרו שבזמנו הוא אוסר בנותן טעם, בהכרח אמרו כן אף על קודם זמנו. שהרי לכולי עלמא הוא אסור אז מן התורה באכילה. וכל איסורים שבתורה

טעם]דהיינו יותר מאחד בששים! אבל אם אינו נותן טעם, הרי הוא בטל ברוב ההיתר.

וחמץ שלא בזמנו שנתערב בהיתר, בין בהיתר שהוא מינן, בין שלא במינן, הרי הוא מותר!

ומפרשינן: הא דאמר רבי יוחנן, "חמץ בזמנו, בין במינן בין שלא במינן, אסור בנותן טעם", היינו משום דרבי יוחנן לטעמיה.

דרבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו: כל איסורין שבתורה, בין אם נתערבו בהיתר שהוא מינן, בין שלא במינן, הרי הם אוסרים את תערובתם כל זמן שיש באיסור כדי שיעור נותן טעם בתערובת! אבל בפחות משיעור זה, בטל האיסור בהיתר, אף בתערובת של מין במינו. והיינו כחכמים דרבי יהודה, דאף מין במינו בטל⁽⁷⁾.

והא דאמר רבי יוחנן, "חמץ שלא בזמנו, בין במינו בין שלא במינו, מותרין", משום דסבר רבי שמעון, דחמץ לאחר הפסח מותר מן התורה.

אמר רבא: הלכתא, חמץ בזמנו שנתערב ל-א בהיתר, בין אם נתערב במינו, בין שלא במינו⁽¹⁾, אסור⁽²⁾ אפילו במשהו⁽³⁾! ואף

וחמץ שלא בזמנו [לאחר הפסח], בין אם נתערב בהיתר שהוא מינן, בין שלא במינו, הרי הוא מותר!

ומפרשינן: הא דאמר שמואל "חמץ בזמנו במינו אסור", היינו משום דשמואל לטעמיה.

דרב ושמואל דאמרי תרוייהו: כל איסורין שבתורה, אם נתערבו בהיתר שהוא מינן של האיסור, הרי הם אסורין במשהו. ואם נתערבו מין שלא במינו הרי הם אסורין בנותן טעם!

הלכך, אף חמץ שנתערב בהיתר שלא מינן ואין בו נותן טעם, הרי הוא בטל ברוב היתר. ובה פליג על רב. וסבר, בתערובת של שלא במינו אטו מינן, לא גזרינן אף בחמץ החמור.

והא דאמר שמואל "חמץ שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר", היינו משום דסבר רבי שמעון, דחמץ לאחר הפסח מותר מן התורה! ולקמן פריך, הרי מכל מקום מדרבנן הוא אסור.

ורבי יוחנן אמר: חמץ בזמנו, בין אם נתערב בהיתר שהוא מינן, ובין שלא במינו, הרי הוא אסור בשיעור שיש בו נותן

אסרה כל מחמצת. ולפיכך החמירו בו כמו שביארנו!

2. ודוקא באכילה אסור אף במשהו. אבל לענין איסור הנאה, הרי הוא בטל ברוב. ר"ן. וכן כתב הרמב"ן בעבודה זרה, עד א.

3. ובתוספות הובאה דיעה, דלא גרסינן "במשהו". אלא פסק רבא לגמרי כרבי יוחנן, דאף בזמנו אין אוסר אלא בנותן טעם. והא דלא

7. ואף דהוי דבר שיש לו מתירין, סבר רבי יוחנן, דאף דבר שיש לו מתירין בטל. רמב"ן.

1. ולטעם הרמב"ם והרמב"ן [הובא בהערה 4] לכאורה קשיא, אמאי באינו מינו לא בטיל? והרי דבר שאין לו מתירין לא בטל, זה דוקא אם הוא בזמן במינו. אבל באינו מינו בטל.

וכבר עמד הרמב"ם על זה, שם הלכה יב. וכתב: ואל תתמה על חמץ בפסח, שהתורה